

Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om ändrade regler för retroaktiv utbetalning av efterlevandestöd.

I propositionen föreslås att efterlevandestöd ska få lämnas retroaktivt för högst sex månader före ansökningsmånaden, i stället för som med nuvarande regler för högst två år.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018 med vissa övergångsbestämmelser.

I följdmotionerna anförts bl.a. att efterlevandestöd inte ska få lämnas för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden och att regeringen ska utreda frågan om efterlevandestöd ska få lämnas till barn som bor i hem för vård och boende, s.k. HVB-hem, eller liknande.

Utskottet föreslår med anledning av motionerna ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om skärpt regelverk för efterlevandestöd.

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:150 Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd.

Två yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

Utskottets överväganden5

 Retroaktivitet avseende efterlevandestöd5

Särskilt yttrande9

 Retroaktivitet avseende efterlevandestöd, punkt 1 (SD).....9

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag10

 Propositionen10

 Följdmotionerna10

Bilaga 2

Regeringens lagförslag11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Retroaktivitet avseende efterlevandestöd**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:150.

2. **Retroaktiv utbetalning m.m.**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att skärpa regelverket för efterlevandestöd och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:4060 av Julia Kronlid m.fl. (SD) och

2017/18:4071 av Johan Forssell m.fl. (M, C, L, KD).

Stockholm den 17 maj 2018

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Johan Forssell (M), Carina Ohlsson (S), Mikael Cederbratt (M), Phia Andersson (S), Lars-Arne Staxäng (M), Yilmaz Kerimo (S), Solveig Zander (C), Tina Ghasemi (M), Kerstin Nilsson (S), Linus Bylund (SD), Emma Carlsson Löfdahl (L), Aron Modig (KD), Marie Olsson (S), Maria Ferm (MP), Christina Høj Larsen (V) och Paula Bieler (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2017/18:150 Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd och två motioner som väckts med anledning av propositionen.

I underlaget till propositionens förslag finns Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens rapport Underhållsstöd och efterlevandestöd för nyanlända barn – Svar på regeringsuppdrag (dnr S2016/03576/FST), promemorian Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd (Ds 2017:11) och en promemoria som tagits fram i Socialdepartementet om ändrad retroaktivitet avseende efterlevandestöd (S2017/06357/FST). Den sistnämnda promemorians förslag grundar sig på en överenskommelse mellan regeringen och Vänsterpartiet.

En redovisning av motionerna och det riksdagsbeslut som föreslås i propositionen finns i bilaga 1. Det lagförslag som lämnas i propositionen finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Retroaktivitet avseende efterlevandestöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

I följdmotionerna anförts bl.a. att efterlevandestöd inte ska få lämnas för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden och att regeringen ska utreda frågan om efterlevandestöd ska få lämnas till barn som bor i HVB-hem eller liknande.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om skärpt regelverk och tillkännager detta för regeringen.

Jämför det särskilda yttrandet (SD).

Gällande ordning

Ett barn har rätt till barnpension eller efterlevandestöd om barnets ena förälder eller båda föräldrar har avlidit. Om någon har försvunnit och det kan antas att han eller hon har avlidit gäller samma rätt till ersättning som vid dödsfall.

För att ett barn ska få barnpension måste den avlidne föräldern ha tjänat in pensionsbehållning för inkomstpension. Efterlevandestöd lämnas som ett tillägg till eller i stället för barnpension. Efterlevandestöd har till syfte att tillförsäkra ett barn en viss lägsta nivå i händelse av en förälders död, dvs. att garantera en lägsta rimlig levnadsstandard.

Efterlevandestöd är en bosättningsbaserad förmån. Det innebär att den som är bosatt i Sverige är försäkrad för efterlevandestöd. Den som ska vara försäkrad för förmånen är i detta fall det efterlevande barnet. Även barn som är bosatta i EU/EES kan dock under vissa förutsättningar få efterlevandestöd.

Efterlevandestöd lämnas som huvudregel fr.o.m. den månad då dödsfallet inträffat.

Sedan 2012 får barnpension och efterlevandestöd lämnas utan ansökan. Om både barnet och den avlidna föräldern var bosatta i Sverige får Pensionsmyndigheten en avisering från Skatteverket om dödsfallet. En ansökan krävs dock när den efterlevande är ett barn som är bosatt i Sverige, men vars avlidna förälder inte var att anse som bosatt i Sverige vid tidpunkten för dödsfallet. En ansökan krävs också vid anspråk på efterlevandeförmån efter någon som har försvunnit och antas ha avlidit. Vidare krävs en ansökan om dödsfallet har inträffat före den 1 november 2012.

När en ansökan om efterlevandestöd krävs får efterlevandestöd inte lämnas för längre tid tillbaka än två år före ansökningsmånaden. I de fall

efterlevandestöd lämnas utan ansökan finns ingen särskild bestämmelse som begränsar rätten att bevilja förmånen för förfluten tid.

Efterlevandestöd kan lämnas först när barnet är försäkrat i Sverige, dvs. när barnet anses bosatt i Sverige och har beviljats uppehållstillstånd, även om föräldern har avlidit tidigare.

Enligt 5 kap. 12 § socialförsäkringsbalken (SFB) finns en yttersta gräns för retroaktiva utbetalningar av bosättningsbaserade förmåner till en person som enligt utlänningslagen (2005:716) behöver ha uppehållstillstånd i Sverige. Den innebär att bosättningsbaserade förmåner får lämnas tidigast fr.o.m. den dag då uppehållstillståndet börjar gälla men inte för längre tid tillbaka än tre månader före det att tillståndet beviljades. Om det finns synnerliga skäl får förmåner lämnas även om uppehållstillstånd inte har beviljats.

Propositionen

I promemorian Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd (Ds 2017:11) föreslogs att retroaktiviteten skulle förkortas till en månad före ansökningsmånaden, dvs. att samma retroaktivitet skulle gälla för efterlevandestödet som för underhållstödet.

I promemorian Ändrad retroaktivitet avseende efterlevandestöd (S2017/06357/FST) framhölls att en retroaktivitet på en månad skulle innebära att det efterlevande barnet skulle vara tvungen att ansöka om efterlevandestöd i relativt nära anslutning till dödsfallet, eller i nära anslutning till att rätten till förmånen inträder om det är vid en senare tidpunkt, för att inte gå miste om ersättning. Mot denna bakgrund föreslogs att i de fall det krävs en ansökan om efterlevandestöd ska stödet få lämnas för högst sex månader före ansökningsmånaden.

Regeringens bedömning är att en månads retroaktivitet är en alltför kort tid och anser därför att sex månaders retroaktivitet är en väl avvägd tid. Regeringen föreslår därför att efterlevandestöd inte ska få lämnas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

En effekt av den ändrade retroaktiviteten för efterlevandestödet är att de barn som behöver ansöka om barnpension och efterlevandestöd kommer att kunna få olika retroaktiva perioder för de olika förmånerna. Barnpensionen kommer även fortsättningsvis att kunna lämnas för två år före ansökningsmånaden medan efterlevandestöd bara kommer att kunna lämnas för sex månader före ansökningsmånaden. Enligt regeringen kan det dock antas vara relativt få barn som behöver ansöka om både barnpension och efterlevandestöd.

Lagändringen ska enligt förslaget träda i kraft den 1 juli 2018. Äldre föreskrifter ska gälla för ansökan om efterlevandestöd som har kommit in till Pensionsmyndigheten före ikraftträdandet.

Förslaget beräknas innebära en besparing för staten på ca 9 miljoner kronor 2018, 16 miljoner kronor 2019 och 13 miljoner kronor 2020.

För Pensionsmyndigheten medför förslaget administrativa kostnader, framför allt för anpassning av it-stöd. Dessa kostnader kan enligt regeringen hanteras inom myndighetens befintliga ekonomiska ramar.

Regeringen bedömer att förslaget även kan få konsekvenser för socialnämnders begäran om utbetalning av retroaktivt beviljad ersättning. Det förekommer att barn vars ena eller båda föräldrar avlidit, t.ex. ensamkommande barn och barn som kommer till Sverige med en förälder, får sin försörjning genom socialtjänsten. Om en socialnämnd har beviljat en person ekonomiskt bistånd medför förkortningen av retroaktiviteten för efterlevandestödet att utbetalning till nämnden kommer att bli mindre än tidigare.

Motionerna

Johan Forssell m.fl. (M, C, L, KD) begär i kommittémotion 2017/18:4071 ett tillkännagivande om att skärpa regelverket för efterlevandestöd. Motionärerna anser att efterlevandestöd ska få lämnas högst en månad före ansökningsmånaden och att det bör utredas om efterlevandestöd ska kunna betalas ut när barnet bor i familjehem, stödboende eller hem för vård och boende (HVB-hem).

Julia Kronlid m.fl. (SD) begär i kommittémotion 2017/18:4060 ett tillkännagivande om retroaktiviteten i fråga om efterlevandestödet. Motionärerna anser att tiden bör begränsas till en månad i de fall ansökan krävs.

Utskottets bedömning

Utskottet har förståelse för regeringens uppfattning att en månads retroaktivitet är en alltför kort tid eftersom det efterlevande barnet i så fall måste ansöka om efterlevandestöd relativt nära dödsfallet. Emellertid menar utskottet, i likhet med vad som anfördes i Ds 2017:11, att retroaktiviteten för efterlevandestöd som kräver ansökan bör vara densamma som för underhållsstödet, nämligen en månad. Regeringens förslag om en retroaktivitet på sex månader är dock enligt utskottets mening ett steg i rätt riktning. Utskottet tillstyrker därmed förslaget.

Fördelarna med en retroaktivitet på en månad är att man uppnår samma regler för efterlevandestödet som för underhållsstödet. En sådan ordning innebär att hanteringen inte kommer att skilja sig åt för de barn som inte har möjlighet till försörjning av en eller båda föräldrarna. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att efterlevandestöd som kräver ansökan ska kunna lämnas för högst en månad före ansökningstillfället.

När det gäller frågan om efterlevandestöd ska få beviljas för barn som bor i HVB-hem eller liknande kan utskottet konstatera att det av Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens rapport Underhållsstöd och efterlevandestöd för nyanlända barn framgår att myndigheterna föreslog en

utredning med sikte på att efterlevandestöd inte ska betalas ut om barnet bor i familjehem, stödboende eller HVB-hem. I rapporten pekades bl.a. på att underhållsstöd inte betalas ut om barnet vårdas i sådant boende inom socialtjänsten (106 kap. 8 § SFB). Barnet får i stället sin försörjning tillgodosedd av kommunen. Motsvarande reglering finns inte för efterlevandestödet. Utskottet delar motionärernas uppfattning att frågan behöver utredas och att det därför finns skäl att tillsätta en utredning med uppdrag att ta ställning till om efterlevandestöd ska få lämnas till barn som bor i HVB-hem eller liknande.

Vad som nu anförts om att skärpa regelverket för efterlevandestöd bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2017/18:4071 (M, C, L, KD) och 2017/18:4060 (SD).

Särskilt yttrande

Retroaktivitet avseende efterlevandestöd, punkt 1 (SD)

Linus Bylund (SD) och Paula Bieler (SD) anför:

Att utskottet ställer sig bakom förslaget om skärpta regler för efterlevandestöd som kräver ansökan är tillfredsställande men inte tillräckligt. Även frågan om att koppla efterlevandestödet till svenskt medborgarskap eller medborgarskap i ett annat EU/EES-land bör utredas. Vidare bör kravet på släktskapsutredning och dödsfallsintyg avseende föräldrarna som fanns före 2014 återinföras.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:150 Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

Följdmotionerna

2017/18:4060 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om retroaktiviteten i fråga om efterlevandestödet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:4071 av Johan Forssell m.fl. (M, C, L, KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa regelverket för efterlevandestöd och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 77 kap. 16 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***77 kap.****16 §**

En annan efterlevandepension än barnpension får inte lämnas för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. Barnpension *och efterlevandestöd* får inte lämnas för längre tid tillbaka än två år före ansökningsmånaden

En annan efterlevandepension än barnpension får inte lämnas för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. Barnpension får inte lämnas för längre tid tillbaka än två år före ansökningsmånaden.

Efterlevandestöd får inte lämnas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ansökan om efterlevandestöd som har kommit in till Pensionsmyndigheten före ikraftträdandet.